

Hüquqi islahatlar zəngin ənənələrimizə əsaslanır

Tarix boyu bir çox böyük sərkərdələr Azərbaycan torpaqlarını vahid bayraq altında birləşdirmək, milli dövlət qurmaq istəsələr də, obyektiv və subyektiv səbəblərdən qarşıya qoyduqları bu nəcib məqsədə çatıbilməmişlər.

XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəlləri dünyada yeni iqtisadi və siyasi münasibətlərin bərqərar olduğu yeni dövr kimi Azərbaycan xalqının dövlətçilik ideallarının reallaşmasında mühüm tarixi mərhələ olmuşdur. 1918-ci ilin 28 mayında istiqlaliyyətini bütün dünyaya bəyan edən Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Müsəlman Şərqində ilk demokratik və hüquqi dövlət quruluşunu yaratmışdır. Azərbaycan ədliyyəsinin şanlı tarixi də məhz həmin gündən Ədliyyə Nazirliyinin təsis edilməsi ilə başlamış, təcrübəli dövlət xadimi Xəlil bəy Xasməmmədov ilk ədliyyə naziri təyin olunmuşdur. Həmin il noyabrın 22-də nazirliyin Əsasnaməsi təsdiq edilmiş, funksiyə və səlahiyyətləri müəyyən edilmişdir. Cümhuriyyət cəmi 23 aylıq mövcudluğu dövründə xalqın milli mənlilik şüurunu özünə qaytarmış, onun öz müqəddəratını təyin etməyə qadir olduğunu, müstəqillik əzmini əyani şəkildə nümayiş etdirmişdir.

Cümhuriyyətin məlum səbəblər üzündən süqutundan sonra Ədliyyə Nazirliyinin yenidən və əsaslı surətdə təsis edilməsi ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrə təsadüf edir. 27 oktyabr 1970-ci ildə Azərbaycan SSR Ali Sovetinin qərarı ilə Ədliyyə Nazirliyi təsis olunaraq sabit fəaliyyəti təmin edilmiş, nazirlik məhkəmə orqanlarına təşkilati rəhbərliyi həyata keçirmişdir. Əhaliyə hüquqi yardımı yaxşılaşdırmış, notariat fəaliyyətinin və məhkəmə ekspertizalarının aparılmasını təmin etmiş, ümumiyyətlə, ədliyyə işi təkmilləşdirilərək onun gələcək inkişafı üçün əlverişli zəmin yaratmışdır.

1991-ci ilin oktyabrında dövlət müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycan ilk illərdə ciddi siyasi böhran və məhrumiyətlərlə üzləşmiş, hüquqi, demokratik dövlətə qovuşmaq arzusunu reallaşdırıbilməmişdir. 1993-cü ilin iyun ayınadək respublikada hərç-mərçlik, kaos və anarxiya mühiti, hakimiyyət boşluğu hökm sürmüş, insanların təhlükəsiz yaşamaq kimi fundamental hüququ pozulmuşdur. Bu acınacaqlı vəziyyətin aradan qaldırılması yalnız ulu öndər Heydər Əliyevin xalqın istəyi ilə 1993-cü ilin iyununda hakimiyyətə qayıdırdından sonra mümkün olmuşdur.

1995-ci ildə ümummilli liderin rəhbərliyi ilə hazırlanaraq qəbul edilmiş ilk milli Konstitusiyaya demokratik quruluşun və hüquqi dövlətin məhkəmə təməlini qoymuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyev tarixi ənənələri bərpa edərək ədliyyə orqanlarına yüksək diqqət və qayğı ilə yanaşmış, bu sahədə yeni dövrün tələblərindən irəli gələn islahatların aparılmasını təmin etmişdir. Böyük strateq Heydər Əliyevin 11 noyabr 2000-ci il tarixli sərəncamı ilə ədliyyə işçilərinə yüksək etimad göstərilərək Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ədliyyə Nazirliyinin Əsasnaməsinin təsdiq edildiyi tarix - 22 noyabr Ədliyyə işçilərinin peşə bayramı günü elan olunmuşdur.

Müdrük liderin rəhbərliyi ilə aparılmış hüquq islahatlar çərçivəsində qəbul edilmiş çoxsaylı qanunlara, imzalanmış fərmanlara əsasən Ədliyyə Nazirliyinin üzərinə yeni vəzifələr qoyulmuşdur. Məhkəmə nəzarətçiləri və məhkəmə icraçıları xidməti təsis edilməklə yanaşı, keçmiş MDB-də ilk olaraq Azərbaycanda istintaq təcrüdəxanaları nazirliyin tərkibinə verilmişdir. Ədalət mühakiməsi əleyhinə olan və bəzi digər cinayətlərin ibtidai istintaqının aparılması, bütün qeyri-tibbi məhkəmə ekspertizalarının həyata keçirilməsi nazirliyə həvalə edilmişdir. Azərbaycan Respublikası adından xarici dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlarla hüquqi sahədə əməkdaşlıq üzrə müqavilələrin bağlanması, onların icrasının təmin edilməsi, cinayət işləri üzrə hüquqi yardımın göstərilməsi, o cümlədən ekstradisiya və digər məsələlərin həlli

Əgər hər hansı ölkənin xalqları öz hüquqlarını anlayır və onları qoruya bilirsə, o zaman ən kiçik dövlət belə ən böyük məmləkət qədər güclü olar.

Heydər ƏLİYEV, Ümummilli lider.

Ədliyyə Nazirliyinə tapşırılmışdır.

Son 17 ildə cəmiyyət həyatının ən müxtəlif sahələrində islahatları yüksək dinamizmle davam etdirən dövlət başçısı İlham Əliyev ədliyyə sisteminin müasirləşdirilməsi və bu orqanın cəmiyyətin hüquq sistemindəki yerinin möhkəmləndirilməsi məqsədilə bir sıra zəruri fərman və sərəncamlar imzalamışdır. Dövlət başçısının 2006-cı il 18 aprel tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi haqqında Əsasnamə" Ədliyyə Nazirliyinin normativ-hüquqi bazasının təkmilləşdirilməsi məqsədi daşımış, mühüm əhəmiyyətə malik bu sənədlə ədliyyə orqanlarının yeni fəaliyyət istiqamətləri, hüquq və vəzifələri müəyyən edilmişdir.

Azərbaycan Prezidentinin qanunvericilik təşəbbüsü əsasında Milli Məclisin 26 may 2006-cı il tarixli iclasında qəbul edilmiş "Ədliyyə orqanlarında qulluqkeçmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu isə ədliyyə strukturlarında qulluqkeçmə qaydalarını və şərtlərini, bu orqanların işçilərinin hüquqi vəziyyətinin əsaslarını müəyyən etmişdir. Ədliyyə orqanlarının zəruri peşəkarlığa, sağlamlıq mənaəviyyəyə, yüksək hazırlığa malik işçilərlə möhkəmləndirmək, onların təşəbbüskarlıq və təşkilatçılıq bacarıqlarını inkişaf etdirmək, zəruri kadr ehtiyatı formalaşdırmaq da əsas məqsədlərdən olmuşdur. Bu sahədə ilk addımlar 2004-cü ildə atılmış, nazirliyin tibb, penitensiar və əhalinin dövlət rəyestri xidmətlərinə vakant vəzifələrə işə qəbulun açıq müsabiqə əsasında keçirilməsinə başlanılmışdır. 2006-cı ildə dövlət qulluğunun xüsusi növü olan ədliyyə orqanlarına qulluğa qəbulun müsabiqə və şəffaflıq əsasında həyata keçirilməsi qərara alınmış, dekabrın 9-da Azərbaycan ədliyyəsinin tarixində ilk dəfə olaraq ədliyyə orqanlarında işləmək istəyən namizədlərlə test imtahanı keçirilmişdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin "Ədliyyə orqanlarının inkişafı haqqında" 17 avqust 2006-cı il tarixli fərmanı isə Ədliyyə Nazirliyinin fəaliyyətinin yeni dövrün tələbləri səviyyəsində təşkil baxımından bir sıra yeni idarələrin yaradılmasını nəzərdə tutmuşdur. Fərman əsasında, həmçinin bölgələrdə regional ədliyyə şöbələrinin və rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələrinin yaradılması yerli əhalinin bu orqanlara müraciət imkanlarını asanlaşdırmışdır.

Ötən 17 il ədliyyə orqanları ilə yanaşı, məhkəmələrin də fəaliyyətinin müasirləşdirilməsi baxımından mühüm nəticələrlə yadda qalan olmuşdur. Həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatları sırasında, ilk növbədə, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 yanvar 2006-cı il tarixdə imzaladığı Azərbaycan Respublikasında məhkəmə sisteminin müasirləşdirilməsi və "Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında" qanunun tətbiqi barədə Fərmanın əhəmiyyəti xüsusi önə çəkilmişdir.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı şəraitində əhaliyə göstərilən hüquqi yardımın yüksəldilməsi, habelə ədalətli mühakiməsinin səmərəliliyinin yüksəldilməsi məqsədi ilə imzalanmış həmin fərmanla Bakı, Gəncə, Şirvan, Şəki və Sumqayıt şəhərlərində (rayon) regional apellyasiya məhkəmələri, habelə Bakı, Şəki və Sumqayıtda inzibati-iqtisadi məhkəmələr yaradılmışdır. Bu addım ilk növbədə ədalətli mühakiməsinin səmərəliliyinin yüksəldilməsi, məhkəmələrə inamın artırılması, məhkəmələrə müraciət imkanlarının asanlaşdırılması, onların fəaliyyətində yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi, məhkəmə aparatlarının strukturunun və işinin daha optimal şəkildə qurulması və digər prinsipial məsələlərin həllinə yönəlmişdir.

Azərbaycan Prezidentinin

2019-cu il 19 iyul tarixli Sərəncamı ilə mövcud inzibati-iqtisadi məhkəmələr ləğv edilməklə Naxçıvan Muxtar Respublikasında, Bakı, Gəncə, Sumqayıt, Şirvan və Şəkiddə yeni Kommersiya və ayrıca İnzibati məhkəmələr yaradılıb. Beləliklə, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar olan mülki mübahisələrə yeni yaradılan kommersiya məhkəmələri, sahibkarların bütün dövlət qurumları, inzibati orqanlar ilə mübahisələrinə, o cümlədən vergi və gömrük ödənişləri, məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının ödənilməsi ilə bağlı yaranan mübahisələrə isə inzibati məhkəmələr baxacaq. 2020-ci il yanvarın 1-dən fəaliyyətə başlayan kommersiya və inzibati məhkəmələr bu sahədə məhkəmə statistikasının təhlil edilməsində və məhkəmə təcrübəsinin öyrənilməsində də mühüm rol oynayacaq.

Həyata keçirilən islahatlar mahiyyətə insan hüquq və azadlıqlarının etibarlı qorunmasına, ədalətli mühakiməsinin səmərəliliyinin yüksəldilməsinə xidmət edir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 10 fevral 2017-ci il tarixli "Penitensiar sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cəmiyyətdən təcridetmə ilə əlaqədar olmayan alternativ cəza və prosesual məcburiyyət tədbirlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi barədə" Sərəncamı bu baxımdan böyük tarixi-mənəvi dəyəri olan mühüm sənəddir. Sərəncamla penitensiar müəssisələrin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, cəzanı icra edən orqan və müəssisələrdə mövcud nöqsanların aradan qaldırılması, cinayət təqibi və cəzaların icrası sahəsində korrupsiyanı itisna edən şəraitin təmin olunması, müasir texnoloji vasitələrin tətbiqi və cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Probasiya Xidməti yaradılmışdır.

Azərbaycanda cəzaların icrası siyasətinin təkmilləşdirilməsində, humanizm prinsiplərinin bərqərar olmasında, insan hüquqlarının dövlət qurumları ilə yanaşı, eyni zamanda vətəndaş cəmiyyəti institutları tərəfindən də qorunmasında, bu sahədə faydalı ictimai təşəbbüslərin irəli sürülməsində Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın da böyük xidmətləri vardır. Məhz onun təşəbbüsü ilə qəbul edilmiş 4 amnistiya aktı əsasında on minlərlə məhbus həyatın ən böyük nemətlərindən olan azadlığa qovuşmuşdur.

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevə insan amilinin yüksəlişinə xidmət edən bu islahatların dinamiki və yüksək keyfiyyətlə reallaşdırılmasına, ümumilikdə dövlət idarəçiliyinin innovativ yanaşma əsasında müasirləşdirilməsinə sanballı töhfələr verir.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin aramsız hücumlarına qarşı sentyabrın 27-dən başlanan İkinci Qarabağ müharibəsi Azərbaycanın qələbəsi və Ermənistanın kapitulyasiyası ilə başa çatdı. 44 gündə 300-ə yaxın kənd, 5 şəhər, 4 qəsəbə, çoxsaylı strateji yüksəkliklər işğaldan azad edildi. Azərbaycanın rəşadətli ordusu malik olduğu imkanları, gücünü, qüdrətini işğalçı Ermənistanla və onun havadarlarına bir daha göstərdi. Dövlətimizin başçısı, Ali Baş Komandan İlham Əliyev xalqa müraciətlərində, həmçinin Müdafiə Nazirliyinin məlumatlarında hər gün düşmənin nə qədər hərbi texnikasının məhv edildiyini, həmçinin qənimət kimi götürüldüyünü açıqladı.

Ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda davam edən II Qarabağ müharibəsində kollektivimizin əməkdaşı Ağazadə Rasim Söhrab oğlu könüllü surətdə Milli ordu sıralarına qatılaraq bir sıra ağır döyüşlərdə iştirak etdi. Onu da qeyd etmək istərdim

ki, Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan arasında Dağlıq Qarabağ münacişəsinin tənzimlənməsinə dair 10 noyabr tarixli bəyanat tarixi bir sənəddir və Azərbaycanın milli maraqlarımıza tam cavab verir. Çünki bu bəyanatın ən birinci böyük əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, 30 ildir pozulmuş ərazi bütövlüyümüz bərpa olunur. Azərbaycanın tam qələbəsini özündə ehtiva edən bu bəyanata Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyəti və möhkəm iradəsi, xalqımızın birliyi və müzəffər ordumuzun şücaəti nəticəsində nail olunub.

Noyabrın 11-də cənab İlham Əliyev 1 sayılı Klinik Tibbi Mərkəzdə müalicə olunan hərbiçilərlə görüşündə "Qələbənin birinci qəhrəmanı Azərbaycan əsgəridir, Azərbaycan zabitidir və hər kəs bunu bilməlidir" söyləyərək onların qəhrəmanlıqları əsasında yazılan tarixdən geniş bəhs edərək bu məqamı da xüsusilə vurğulamışdır ki, düşmənin qənimət götürülmüş hərbi texnikasının Bakıya gətirilməsinə, bunun üçün yer seçilməsinə göstəriş verilib. Həmin texnikanı nümayiş etdirəcəyik, bütün Azərbaycan xalqı nəyi əldə etdiyimizi görəcək.

Bir vacib məsələyə də toxunmaq istərdim. Döyüşlər başlayan ilk vaxtlarda Ermənistan kimlərə ümid edirdi, düşündü ki, Azərbaycana beynəlxalq təzyiqlər olacaq və bizi dayanmağa məcbur edəcəklər. Lakin cənab Prezident İlham Əliyev bütün beynəlxalq təzyiqlərə sinə gəldi, bunun Azərbaycanın haqq işi olduğunu bütün dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırdı və bəyan etdi ki, Azərbaycan torpaqları işğaldan azad edilməyə qədər döyüşlər dayanmayacaq. Bununla belə dövlət başçısı Ermənistanla bir şans verdi, torpaqlarımızdan öz xoşları ilə çıxacaqları halda döyüşlərin dayanacağını bildirdi. Lakin Ermənistan yenə də öz işğalçılıq siyasətini davam etdirməyə üstünlük verdi və bunun da acı sonluğu ilə barışmağa məcbur edildi.

Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusu canı-qanı bahasına Ermənistan Ordusunun məğlubedilməzliyi barədə illərdir formalaşdırılmış mifi 44 günə dağıtdı, bütün qüvvələri Azərbaycan xalqının iradəsi ilə hesablaşmağa vadar etdi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olundu.

Bu razılaşmanın digər mühüm əhəmiyyəti isə odur ki, işğalçı qüvvələr torpaqlarımızdan tamamilə çıxarılır. Ermənistan bu razılaşmanı imzalamaqla Azərbaycanın bütün şərtlərini qəbul etmiş oldu. İmzalanan bu sənəddə artıq belə bir qrafik təqdim olundu: Noyabrın 15-i Kəlbəcər, 20-si Ağdam, dekabrın 1-i isə Laçından işğalçı qüvvələr çıxarılır. Bununla da işğalçı qüvvələrin Azərbaycan ərazisində mövcudluğuna son qoyulur.

Kəlbəcər rayon sakini olaraq bu qələbəni böyük sevinc hissi ilə qarşıladım. Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərbi təcavüzü nəticəsində 1993-cü ilin aprelin 2-də rayonumuzun işğal olunması və bu günə qədər düşmən tapdağında qalması bizə son dərəcə ağır təsir etirdi. İndi isə dünyanın ən xoşbəxt bir insanı olmuşuq və doğma yurduca qayıdacağı günü səbirsizliklə gözləyirik.

Sənəddə digər vacib məqamlardan biri odur ki, əgər əvvəllər Dağlıq Qarabağa ən yüksək statusun verilməsi nəzərdə tutulurdusa, bu gün ordumuzun döyüş meydanında əldə etdiyi uğurlar vəziyyəti dəyişib, Dağlıq Qarabağa hər hansı statusun verilməsindən söhbət belə getmir ki, bunun da böyük siyasi əhəmiyyəti var.

Xalqımıza qələbə sevinci və tariximizə qəhrəmanlıq salnaməsi bəxş etdiyini görə Respublika Prezidenti, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevə və onun tapşırıqlarına canla-başla əməl edən əsgərlərimizə dərin minnətdarlığımı çatdırır və ölkəmizin durmadan inkişaf edərək hüquqi dövlət kimi də dünyada nümunə olacağını əminliklə bildirirəm.

Zamin İBRAHİMOV,
Astara Rayon Məhkəməsinin sədri.